

LANDSMÆND, MEDBORGERE, VENNER

Uddrag af landsrådsformand Erling Høeghs åbningstale
i Grønlands Landsråd 5. september 1967.

Grønlands Landsråd indleder i dag sit første ordinære møde efter den gennemførte nyordning, der betyder, at landsrådet ledes af en formand, som rådets medlemmer selv har udpeget. Vi har ønsket at gøre denne åbningsdag både festlig og højtidelig for derved at vise, at vi er tilfredse med og glade for det, der er sket.

Jeg er imidlertid klar over, at det nye endnu er så nyt, at mange, både her i Grønland og i Danmark måske endnu står usikre overfor, hvad nyordningen egentlig indebærer. Og enhver ved, at usikkerhed kan skabe misforståelser, og at misforståelser kan hæmme og vanskeliggøre arbejdet og udviklingen. Vi har ikke råd til og ikke tid til, at noget sådant sker. Der vil på dette møde og i de kommende år være store problemer, som vi skal tage stilling til, og meningene skal brydes frit her i rådet og ude i befolkningen. Sådan må og skal det være i et demokratisk samfund. Men det må ikke være sådan, at der hersker tvivl om det grundlag, vi arbejder på, og de hovedmål vi sætter os.

Jeg har ofte haft følelsen af, at den offentlige debat i Grønland og mellem Grønland og Danmark har været præget af alt for stor ømfindtlighed og – hvis jeg må bruge det udtryk – misforstået diplomati. Synspunkterne er ikke altid kommet frem til overfladen, og tit har man måske tiet, hvor der hellere skulle have været talt, tit har man måske antydet, hvor klare tilkendegivelser ville have rensset luften.

Jeg mener, at vi i landsrådet må bidrage til, at dette ændres. Men også her gælder det, at vi må have de grundlæggende hovedsynspunkter afklaret og fastslået, før den frie og utvetydige debat kan udfolde sig.

På hvilket grundlag er det da, Grønlands Landsråd nu og i fremtiden vil arbejde? Hvad er det af helt grundlæggende ting, vi vil sige til Grønlands befolkning og til Danmark?

Jeg ved, at alle i landsrådet vil finde det rigtigt og naturligt, at vi først nævner de krav, som vi stiller til os selv. Der må ikke, hverken i Grønland eller Danmark herske tvivl om, at den grønlandske befolkning med landsrådet i spidsen er rede til at bære de byrder, som udviklingen og opbygningen medfører. Det må ikke kunne siges om det grønlandske folk, at det i en trang og vanskelig periode ønskede at lade andre gøre arbejdet og tage besværet. Og det kan heller ikke med rette siges i dag.

Det er tunge byrder, der bæres i dagens Grønland. Den hastige udvikling betyder

problemer og byrder for mange grønlandske hjem. Og rent menneskeligt er mennesker i dette land i dag ude for et pres, som det er vanskeligt, ja måske umuligt for folk udefra at sætte sig ind i. Dybt ind i de enkelte grønlandske hjem vil der i disse år mange steder blive båret byrder af tvivl og usikkerhed, der vil blive skabt skel mellem generationerne, forældre må skilles fra deres børn og unge i lange perioder og den ældre generation kan med dyb sorg føle, at de unge bevæger sig rask og hjemmefant i en verden, som er fremmed og utryk – set med de ældres øjne.

Byrderne er store i dagens Grønland midt i den eksplosive udvikling. Og alligevel føler jeg det som min pligt at sige, at endnu større byrder vil ligge foran os i de kommende år og må tages op. Vi kan i dette nye landsråd ikke love vore landsmænd et land, der flyder med mælk og honning og magsvejr. Vil vi det bedre og lykkeligere Grønland, som vore forfædre har drømt om, og som udviklingen de sidste år – det tror vi – har lagt grundstenen til, så må vi, der lever og arbejder nu, vi der nu har ansvaret og forpligtelsen, være indstillet på at bære endnu større byrder. Sådan er nu engang vilkårene.

Lad os i Grønland se den kendsgerning i øjnene. Lad os beslutsomt tage fat på dagens arbejde. Bag enhver lang mørketid ligger et nyt forår, og den svage giver op og fortvivler, lægger hænderne i skødet og bøjer hovedet. Der har levet mennesker på disse kyster, der har kæmpet og sejret. Vi må ikke vise os ringere end de, lad så vanskelighederne i dag være af en helt anden art end de, som vore forfædre kæmpede imod. Der skal arbejdes i Grønland. Ufødte slægtsled vil engang i fremtiden fordomme os, hvis vi lader arbejdet ligge og lader stå til. Svigter vi dagens krav, svigter vi Grønlands fremtid.

Om det, jeg her har talt, må der ikke herske usikkerhed. Men der må heller ikke herske usikkerhed med hensyn til hvordan det Grønland, vi arbejder på at opbygge, vil være placeret i forhold til omverdenen. Jeg ved, at man i forskellige kredse i Danmark har ytret tvivl om landsrådets hensigter på længere sigt. Ja, man har spurgt, om landsrådets nyordning var det første skridt på vejen mod en ændring af forholdet mellem Grønland og Danmark.

Her har vi nok igen et af de punkter, hvor der i den offentlige debat i Grønland i den dansk-grønlandske diskussion er blevet talt for uklart og med for mange diplomatiske omsvøb. Vi kan ikke være tjent med uklarhed på det område.

Vi har på fornemmelsen, at Grønland i dag i den danske befolkning jævnt og hjerteligt opfattes som det, Grønland er, en del af riget med særlige vilkår, problemer og behov – som måske for få kender til – men altså som en landsdel. Enhver grønlander, der har talt med jævne danskere, fornemmer, at følelsen af samhørighed med grønlandske landsmænd er stor, naturlig, ja i virkeligheden hævet over enhver tvivl og diskussion.

Landsrådets første valgte formand, pastor Erling Høegh.

Skiftende regeringer i Danmark og folketinget har særlig siden nyordningens begyndelse i Grønland lagt en indstilling for dagen, der helt ligger i forlængelse af, hvad den almindelige dansker føler og tænker med hensyn til Grønland. Vi har ingen anledning til at tvivle om, at Danmark føler og vil føle for Grønland, som det er rigtigt, når talen er om en landsdel under en fælles grundlov.

Fra Grønlands side skal det så omvendt siges, at vi heroppe ikke har andet ønske, end at det forhold mellem Grønland og Danmark, der blev skabt i 1953, og som blev

opbygget på århundreders forbindelser mellem de to folk, skal bestå. Jeg end ikke skimter noget grønlandsk ønske om ændring på dette felt. Dette siger vi i Grønland ud fra følelsesmæssige betragtninger og ud fra en nøgtern praktisk analyse af vilkår og muligheder.

Samtidig med at vi på denne måde erkender og vedstår vor placering som dansk landsdel, vil vi stadig arbejde for, at den ramme, der nu ligger for det dansk-grønlandske forhold, udfyldes bedst muligt. Vi vil på det økonomiske område være rede til at yde vort eget bidrag til udviklingen heroppe, men håber og venter også, at de bevillende myndigheder i København fortsat vil forstå rækkevidden af de behov, der eksisterer i Grønland. Vi håber på og regner med denne forståelse, også selvom der måske i en periode skulle komme nogen afdæmpning af den økonomiske fremgang i Danmark. Grønland mangler så meget i at være udbygget til det, man kunne kalde et rimeligt og fair udgangspunkt for en sund nutidig udvikling, at bevillingsmæssige nedskæringer vil slå overordentligt hårdt.

Jeg sagde, at vi erkender og vedstår vor placering som dansk landsdel. Men dette hindrer ikke, at vi i Grønland har ønsker om en fortsat udbygning f. eks. af det kommunale selvstyre og en hensigtsmæssig overflytning af beføjelser på det ene og andet område fra København hertil. Det hindrer heller ikke, at vi vil arbejde for, at landsrådet placerer sig endnu mere markant, hvor beslutninger skal træffes og ansvarsbyrder bæres, idet vi dog her husker og anerkender ordet om, at der i forfatningen intet er ved siden af eller over folketinget. Til syvende og sidst ved vi jo her bedst, hvor skoen trykker. Og vi må også tænke på, at kun den, der får ansvar betroet, lærer at leve op til at bære det med værdighed. Kun derved vil vi kunne vinde respekt indbyrdes, overfor danske landsmænd og ude i verden. Jeg har med glæde og anerkendelse set i det sidst udkomne nummer af tidsskriftet „Grønland“, at grønlandsminister Carl P. Jensen har ytret fuld forståelse for tanker i denne retning og lovet velvilje fra regeringens side, når de formuleres fra landsrådets side.

Lad mig endvidere sige, at der er een ting, der i særlig grad ligger mig på sinde. Jeg tænker på landsrådets kontakt først og fremmest med den grønlandske befolkning og dernæst også med danske politikere og den danske offentlighed. Jeg mener, at det er helt afgørende, at landsrådets overvejelser og drøftelser og rådets foretagsomhed både under samlingerne og imellem dem klart og fuldstændigt kommer til offentlighedens kundskab. Vi – landsrådets medlemmer – er til for befolkningens skyld. Vi er folkets tjenere. Det vil vi altid holde os for øje. Og vi vil søge at gøre det bl. a. ved at lade befolkningen få adgang til både vore drøftelser og vore beslutninger på det tidligst mulige tidspunkt. Jeg anser det for mere eller mindre nytteløst, at vi her træffer den ene eller den anden beslutning, hvis den ikke forstås og bliver kendt ude omkring. Kun på grundlag af en fyldig offentlig orientering, kan en fri og fordomsfri

debat finde sted. Landsrådet er ikke og skal ikke være en forsamling, der i al gedulghed behandler og afgør en række sager. Vi ønsker åbne døre, for vi er klar over, at det er den enkelte medborgers liv og velfærd, der står på vor dagsorden. Til gengæld beder vi befolkningen om at knytte og styrke kontakten til landsrådets medlemmer, sådan at vort arbejde helt ud bliver en indsats ved folket og for folket.

På samme måde er det vort ønske, at landsrådet i alle sager, der egner sig dertil, søger udveje for at præsentere Grønlands ønsker, behov og forhåbninger for den danske offentlighed. Vi vil bidrage til, at Grønland får mæle overfor danske landsmænd, sådan at situationen i denne landsdel bliver nærværende for så mange som muligt i Danmark.

Der er langt fra Danmark til Grønland, men vi vil gøre vort til, at afstanden mindskes derved, at forståelsen mellem parterne i det store samarbejde øges. Kun derved kan vi skabe sikkerhed for, at misforståelser undgås, at negativ mytedannelse ikke finder sted. Vi må kende hinanden og hinandens hverdag for at kunne hjælpes ad og for – i givne situationer – at kunne bære over med hinanden og finde en vej frem igennem de vanskeligheder, der kan tårne sig op.

Det er vor beslutning ikke at lade os standse eller sinke på vejen frem imod det nye Grønland. Det er vor beslutning at gøre alt, hvad vi kan, for at det dansk-grønlandske samarbejde sætter stadig nye blomster. Grønland er en stor opgave for Danmark, og nytiden er en stor opgave for grønlænderne. Ingen af parterne kan vise den opgave fra sig uden at tage skade folkeligt og menneskeligt. Lad os hjælpes ad med at få arbejdet til at skride fremad sundt og naturligt, med gensidig respekt, jævnt og ansvarsbevidst.

Angående de emner der skal behandles på dette møde, skal jeg i dag nøjes med at henvise til den omdelte dagsorden, som bliver det første, vi skal drøfte i landsrådets næste møde. Jeg er nu nået til slutningen af denne første åbningstale i den nye samling.

Måske vil det undre nogle i den grønlandske og den danske offentlighed, at der ikke kom flere – hvad man kunne kalde – trompetskrald ved denne lejlighed. Men lad mig sige, at vi i landsrådet ikke tilstræber de store armbevægelser eller den dramatiske tale. Det stemmer bedst med grønlandsk indstilling at fare med lempe og i stilfærdighed. Lad dette dog i Danmark ikke blive tolket som rådløshed og veghed.

Lad det først og sidst blive forstået, at vi i Grønland er trukket i arbejdstøjet, at vi rækker hånden ud til landsmænd og arbejdsfæller, at vi har vore synspunkter og meninger, som vi vil kæmpe for, men at vi i landsrådet også med mådehold vil holde os for øje at stræbe efter det opnåelige og ikke efter det utopiske.

Til den grønlandske befolkning i byer og bygder i dette store land vil vi sige:

Lad os løfte i flok.

Til vore landsmænd i Danmark vil vi sige:

Forstå os og gør os af gavn som af navn landsmænd, medborgere, venner.